

DE CE AU AJUNS ROMÂNII LA ODESSA ÎN ANUL 1941?

Prezența armatei române la Odessa, în Campania anului 1941 a provocat o anumită controversă în istoriografia postdecembristă. Dezbateră – alimentată de câteva lucrări și luări de poziție în mass-media – a fost de cele mai multe ori orchestrată de cercuri politice „democratice” care încearcă să-și desolidarizeze „înaintașii” de inițiativele mareșalului din anii războiului. Trezirea în revistă a diverselor puncte de vedere exprimate nu face însă obiectul acestei lucrări, fie și pentru că ele nu pornesc de la obligația profesională a istoricului de a reconstitui, cu câtă obiectivitate poate el să aibă, faptele trecutului. Din această cauză, suntem de părere că este mult mai benefic să prezentăm cititorului argumentația mareșalului, autoritatea superioară politică și militară în stat, la acea vreme.

Interogat la 6 mai 1946 în simulacrul de proces intentat de „Tribunalul Poporului” de ce trupele române au înaintat în interiorul URSS până la Stalingrad, I. Antonescu argumenta: *„acțiunile militare de la est de Nistru nu trebuiau reglementate printr-o înțelegere politică cu cel de-al treilea Reich, deoarece România nu*

intenționa să-și extindă teritoriul în Răsărit. Totuși, Transnistria, cu portul Odessa (unde în mai multe rânduri se concentraseră forțe sovietice de invadare a litoralului românesc) urma să fie ținută sub administrație românească până la sfârșitul conflictului, ca un fel de gaj diplomatic”. „La pace, răspunsul nostru va depinde de situațiunea politică în care se va găsi statul rus”. Statul rus oricum nu avea nici un drept legitim asupra acestei provincii, locuită majoritar de ucraineni și români. Statul sovietic, la rândul lui, nu s-a sfiit în 1944-1945 să folosească Ardealul de Nord ca un „gaj” pentru a-i obliga pe români să abandoneze Basarabia și Bucovina de Nord și să accepte, fără rezistență, instalarea regimului comunizant al lui Petru Groza. Iată deci suficiente probe că în materie de relații între state și popoare, dreptul internațional nu face altceva decât să consacre raporturile de forță, de ieri, astăzi, și mâine... Pe de altă parte, în anii războiului și mai târziu, o mulțime de oameni politici au încercat să se distanțeze față de continuarea operațiilor militare dincolo de linia Prutului. I. Maniu și D. Brătianu au invocat la „procesul” din 1946 atitudinea lor de respingere fermă a depășirii „liniei Nistrului”, afirmând, între altele, că și puterile occidentale toleraseră acțiunea românească numai până la această margine de țară, recunoscută în actele păcii de la Versailles, și brutal călcată în picioare de Armata Roșie în iunie 1940*.

---

* 6 iulie 1941 – I. Maniu: „Astăzi, când armata română își varsă din abundență sângele ei românesc pentru întregirea patriei și gloria națiunii române... să ne refacem hotarele țării compromise (...) aceasta este deviza zilei de azi”; 18 iulie 1941, I. Maniu – „Opinia publică românească urmărește cu

Totuși, ne întrebăm din punct de vedere sovietic, punct de vedere însușit până la urmă și de anglo-americieni – care era diferența dintre „agresiunea săvârșită de România” prin depășirea liniei Prutului și agresiunea înregistrată odată cu trecerea Nistrului? Păreră noastră este că atât I. Antonescu, cât și I. Maniu și D. Brătianu judecau evoluțiile politico-militare din 1941 după criterii din 1917-1919, neînțelegând că sistemul de la Versailles, ca sistem de care depindea existența juridică a frontierelor României Mari, încetase practic să mai funcționeze din martie 1938 – martie 1939.

Din punct de vedere militar, argumentația mareșalului nu este cu nimic mai lipsită de logică decât cea oferită de sovietici în 1944, când au ocupat România – inclusiv capitala țării și nu un oraș de provincie precum Odessa – sub pretextul necesităților de ordin strategic, adică de nevoia de a distruge armata germană oriunde acționa ea. Prin urmare explicația oferită de I. Antonescu la 6 mai 1946 pentru depășirea liniei Nistrului și declanșarea ofensivei pe direcția Odessa stă perfect în picioare: *„Când o țară s-angajează într-un război, armata acestei țări trebuie să meargă până în fundul pământului pentru ca să distrugă forțele inamice, să câștige războiul... Și răspunsul cel mai bun care vi-l dau este că, atunci când s-a intrat în a doua fază a războiului, pentru cucerirea Transilvaniei de Nord, Ardealului de Nord, armatele române nu s-au oprit la frontieră, au mers până în inima Europei”*.

---

mare însuflețire acțiunea militară condusă de dvs. pentru desrobirea provinciilor cotropite de străini”. (Antonescu, mareșalul României și războaiele de reîntregire, Nagard, 1988, pp. 214, 215)

Cu prilejul aceluiași interogatoriu, tot mărturia Conducătorului statului permite cercetătorului onest să pătrundă și mai adânc în mecanismele adoptării deciziei militare de prelungire a acțiunilor noastre armate spre Bug. *„Noi n-am intrat în Transnistria dintr-o dată, n-am fost decizi la începutul războiului... Nistru l-am trecut forțat... N-am mobilizat armata decât când a venit incidentul foarte grav de la Odessa, când rezistența pe care am întâlnit-o acolo era așa de mare, încât trei divizii pe care le destinasem la început ca să opereze erau în neputință să înainteze. Eram angajat și ca onoare și ca soldat, și ca interes operativ... Și am trecut la mobilizarea totală. Deci eu n-am mobilizat total decât pentru Odessa. Și imediat ce s-a terminat Odessa, am demobilizat armata”*.

I. Antonescu gândea, conducea și acționa în 1941, inclusiv la Odessa, sub puterea hipnotică a iluziei „războiului paralel” pe care România îl purta alături de Germania împotriva URSS. Omul care trăia în Istorie și pentru Istorie, credea sincer că Istoria se repetă în fond, că se puteau reedita evenimentele unice din 1917-1919 când Germania a scos Rusia din război, salvând România și favorizând unirea Basarabiei cu țara, iar aliații occidentali au îngenunchiat Germania. Pentru mareșal, acțiunea din Transnistria era un fel de reeditare a Campaniei din 1919, când pentru a obține recunoașterea din partea marilor puteri a dreptului legitim al României asupra Transilvaniei a fost necesară zdrobirea armatei roșii ungare și ocuparea Budapestei. I se poate reproșa la modul serios lui I. Antonescu faptul că era conștient de necesitatea susținerii drepturilor naționale și prin mijloace de forță? Nici un analist rezonabil nu o poate face..., dar probabil nu toți o pot declara „pe față” și în scris...

MAREȘALUL ION ANTONESCU – O CARIERĂ MILITARĂ PENTRU SERVIREA NEAMULUI

„Desfid că cineva din generația mea, să fi servit patruzeci de ani și să servească cu atâta pasiune și cu atât dezinteres țara și armata noastră. Cât mine au putu servi desigur și alții. Și fericesc. Mai mult ca mine, nimeni, fiindcă nu se poate ca un om să pună în serviciul statului, în toate ocaziile și mai ales în momentele lui tragice, când mulți, foarte mulți îl părăsesc, atâta râvnă, atâta conștiință și atâta efort fizică și intelectuală, cât am pus eu”.

Este o profesie de credință în măsură să ofere o pistă pentru reala cunoaștere a personalității Conducătorului statului român din anii 1940-1944. Mai cu seamă astăzi, când Ion Antonescu a ajuns „cap de afiș” în dezbaterile istorice și polemica politicianilor din țară și de peste hotare, și, poate mai mult, un fel de mit pentru purtătorii de uniformă și diferite categorii din popor. Hulit de unii, adulat de cei mulți, are în prezent o alură inconfundabilă. În urmă cu peste șaiszeci de ani însă, personajul respectiv se bucura de o mai mică publicitate, deși nu era cu totul necunoscut mediilor avizate.

Mareșalul Ion Antonescu s-a născut în anul 1882 la Pitești, într-o familie de ofițeri. Fiu al unui căpitan de logistică și descendent – prin mamă – dintr-un neam de boiernași, a crescut în atmosfera riguroasă a școlilor de militari (Gimnaziul fiilor de militari din Craiova, Liceul militar din Iași și Școala militară de infanterie și cavalerie din București). Absolvent al Școlii de ofițeri în arma cavalerie în anul 1904, ca șef de promoție, își începe activitatea în armata română cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Regimentul 1 roșiori. Apoi, a urmat în anii 1905-1906 cursurile Școlii superioare de cavalerie din Târgoviște.

Ca sublocotenent, în anul 1907 a participat împreună cu subunitatea aflată sub comanda sa la reprimarea răscoalei țărănești în județul Covurlui, unde s-a remarcat prin aplanarea rapidă a conflictului. Atitudinea sa a fost ponderată, plină de tact, dreptate și hotărâre, departe de legenda bolșevică de după 1944, ce-l zugrăvea ca un „călău însetat de sânge”, un autentic „câine roșu”. Dimpotrivă, represiunea l-a afectat profund, Ion Antonescu revenind adeseori asupra dramei din 1907 și explicându-și comportarea sa dictată de necesități de ordin superior. Prințul moștenitor Ferdinand, trimis la Galați în mod special de regele Carol I, l-a felicitat în fața întregii garnizoane pentru conduita și modul în care s-a manifestat cu acel prilej. Pe de altă parte, atunci când a avut prilejul s-a pronunțat pentru rapida rezolvare a problemei sociale la sate, pentru exproprierea moșiilor și ridicarea materială a muncitorilor plugari.

„Am călcat sânge românesc nevinovat, dar am căzut și grav bolnav. Imaginea celor căzuți nu m-a părăsit niciodată. O am și astăzi vie în fața ochilor mei.”

Considerația sa pentru țărănime a fost pe deplin consolidată în Primul Război Mondial și în războiul din est, pregătind între 1941 și 1944 mai multe măsuri pentru înfăptuirea reformei agrare. Se pare că aceea din 1945 a fost realizată de comuniști după planurile lui, ca de altfel și întoarcerea militară de arme de la 23 august 1944. Este timpul să se spună lucrurilor pe nume!

Avansat la gradul de locotenent în 1908, Ion Antonescu a frecventat între anii 1909-1911 cursurile Școlii Superioare de Război din București, reușind să-și desăvârșească pregătirea profesională și calitățile sale militare de excepție. A sacrificat totul, chiar și plăcerile vârstei de 27-28 de ani, în favoarea studiului, absolvind Școala Superioară de Război în septembrie 1911, fiind brevetat ca ofițer de stat major.

În 1913 e avansat căpitan ca urmare a notării în mai multe rânduri cu calificativul „foarte bine”, inclusiv de inspectorul general al cavaleriei, prințul moștenitor Ferdinand. Pe timpul celui de-al doilea Război balcanic, a avut o comportare de excepție ca șef al Biroului operații din statul major al Diviziei 1 cavalerie. Astfel că, la încheierea campaniei din Bulgaria, căpitanul Ion Antonescu s-a numărat printre cei șapte ofițeri decorați cu „Virtutea Militară” de aur. Ulterior, în perioada neutralității (1914-1916) a activat la Școala de Cavalerie din Târgoviște și pe linie de stat major ca șef al Biroului de operații din statul major al Corpului 4 armată. Remarcat de generalul Constantin Prezan, comandantul Corpului 4 armată, pentru însușirile sale deosebite ca ofițer de stat major, la 16 august 1916 a fost numit șef al Biroului 3 operații al Armatei de Nord, sub comanda neuitatului și generosului general (viitor mareșal) Constantin Prezan, de care se va simți totdeauna foarte atașat. La numai 34 de

ani, „micul” căpitan – format sub influența gândirii tactice a mareșalului Alexandru Averescu și a generalului Constantin Cristescu – promovase într-o funcție de certă responsabilitate. Se poate afirma că, tot ce avea mai bun elita de comandă și stat major a armatei române i-a prezidat mareșalului inițierea în secretele artei militare, punând bazele unei gândiri clare și atât de viguroase încât îl va impresiona profund și pe Adolf Hitler. *„România este Antonescu! și este uimitor ce a putut face acest om din țara sa în numai câteva luni”* – așa îl va aprecia Führerul Reichului pe mareșal, situându-l în ierarhiile marilor conducători imediat după Mussolini!

La declanșarea Războiului de reîntregire (1916-1918), Ion Antonescu a avut responsabilitatea de planificarea și coordonarea operațiilor Armatei de Nord, pătrunsă în dispozitivul inamicului din Transilvania pe o adâncime de peste 100 km, pe un front cu o dezvoltare de peste 270 km. Spre stupefacția cuplului de comandă Constantin Prezan–Ion Antonescu, regele Ferdinand I, primul ministru I.I.C. Brătianu și mareșalul Alexandru Averescu, sub influența insuccesului de la Turtucaia, decid la sfârșitul lunii august și începutul lunii septembrie 1916 oprirea ofensivei pe frontul de nord și schimbarea direcției principale pe cel de sud, manevră nefericită, soldată cu lovitura în gol de la Flămânda și cu preluarea inițiativei de către adversar, sub conducerea redutabilului general von Falkenhayn, fost șef al Marelui Cartier General german. Amestecul nejustificat al politicienilor în conducerea operațiilor militare și intrigile generalilor ne vor costa peste 200.000 de vieți în 1916 și vor trezi în sufletul lui Ion Antonescu resentimente ce se vor acumula an de an.

Anturajul regelui și primului ministru –, în primul rând generalul Berthelot, șeful Misiu-

nii Militare franceze – aruncă armata română într-o bătălie fără sorți de izbândă pe linia Argeșului, în fața Bucureștiului în toamna târzie a anului 1916. Constantin Prezan și Ion Antonescu sunt puși în situația de a executa ordinele superioare și de a-și asuma o gravă răspundere; în decembrie 1916 resturile armatei de campanie se retrag decimate spre linia Siretului, unde se deplasează, în sfârșit, trei armate aliate ruse.

Iarna 1916-1917 este întrebuițată pentru refacerea armatei într-o atmosferă groaznică. Poporul este cu „moralul la pământ”, trădarea ia proporții înspăimântătoare, sute de mii de oameni se refugiază într-o Moldovă sleită de jafurile cazacilor și tătarilor din trupele imperiale rusești. Datorită unei elementare lipse de organizare, oamenii mor cu miile în vreme ce elita politică a momentului își continuă răfuielile și jocurile mai vechi sub cele mai glorioase stindarde: lupta împotriva panslavismului, lupta împotriva germanismului, refacerea stăpânirii lui Mihai Viteazul.

Aliații iau în stăpânire – alături de austrieci, germani și bulgari – pământul strămoșesc. Rușii se comportă ca adevărați stăpâni, preiau conducerea armatei noastre sub acoperirea cinică de Front românesc, ne controlează toate aprovizionările și contactele diplomatice, negociază în secret cu Puterile Centrale împărțirea regatului. Francezii, „frații mai mari”, deși ne trimit material de război plătit cu bani grei și ne instruiesc, încearcă să câștige posturile cheie ale oștirii, nemulțumind profund atât pe Alexandru Averescu, cât și pe Ion Antonescu, altminteri adversari ireconciliabili. Aceiași „frați” latini se înțeleseseră cu țarul Rusiei să nu dea curs tratatelor semnate în august 1916 prin care Antanta ne recunoaște drepturile naționale în Transilvania.

Cuprins

De ce au ajuns românii la Odessa în anul 1941?.....	7
Mareșalul I. Antonescu – o carieră militară pentru servirea neamului.....	11
Războiul din Est ne-a fost impus de Rusia Sovietică!	51
Lupta pentru dezrobirea Basarabiei și Bucovinei de Nord se va încheia la Odessa	63
Odessa – obiectiv inexpugnabil?	75
Steagul românesc va flutura curând deasupra citadelei Odessa!.....	83
Atacul general asupra Odessei	87
Căderea Odessei	101
La Odessa „s-a scris cea mai glorioasă pagină a istoriei militare românești în războiul mondial”	107

<i>Odessa – memoria unei istorii uitate .....</i>	<i>117</i>
Anexe	119
Listă abrevieri	321
Index de localități	323
Index de personalități	329
Lista lucrărilor folosite	333